Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Asiantuntijalausunto
13.9.2017

Eduskunnan talousvaliokunnalle

Asetusehdotuksen keskeinen sisältö:

Komissio ehdottaa, että sisämarkkinalainsäädännön täytäntöönpanon tehostamiseksi komissiolla olisi jatkossa tietyissä tilanteissa ja tietyin edellytyksin mahdollisuus kerätä tietoa suoraan yrityksiltä ja yritysten yhteenliittymiltä. Tätä tiedonkeruuta varten komissio ottaisi käyttöön uuden tietojenkeruutyökalun, *Single Market Information Tool (SMIT)*.

Ehdotuksen mukaan tietoja voitaisiin pyytää suoraan yrityksiltä vain silloin, kun on kyse kansantalouden kannalta kaikkein haitallisimmista markkinahäiriöistä. Tietoja voitaisiin pyytää sekä yksittäisiä rikkomustapauksia varten että keskeisten EU:n politiikkatoimenpiteiden toteuttamiseksi (esim. tulevat EU:n lainsäädäntöhankkeet).

Tietoja voitaisiin kysyä suurilta yrityksiltä ja pk-yrityksiltä. Ehdotus ei koske mikroyrityksiä eli yrityksiä, joiden palveluksessa on vähemmän kuin 10 työntekijää.

Ehdotuksen mukaan kyseessä on viimesijainen keino eli yrityksiltä voitaisiin pyytää tietoja vain silloin, kun tietoja ei voida saada muuta kautta. Ehdotuksen mukaan tiedot voidaan pyytää tarvittaessa sakon uhalla. Komissio voi tarvittaessa määrätä sakkoja yritykselle, joka toimittaa sille virheellisiä ja harhaanjohtavia tietoja.

Tietoja voidaan käyttää vain siihen tarkoitukseen, johon ne on pyydetty.

Ehdotuksen tausta:

Ehdotus on osa komission vuonna 2015 julkaiseman sisämarkkinastrategian täytäntöönpanoa koskevia toimenpiteitä, joiden tavoitteena on sisämarkkinoiden täytäntöönpanon tehostaminen. Neuvosto on toistuvasti kehottanut komissiota keskittämään tutkimuksensa kansantalouden toiminnan kannalta kaikkein haitallisimpiin sisämarkkinarikkomuksiin ja priorisoimaan tällä perusteella ne asiat ja talouden sektorit, joihin se ensisijaisesti rikkomusasioina puuttuu.

Voidakseen tehokkaasti toteuttaa tätä neuvoston vaatimusta, komissio katsoo, että sillä on oltava mahdollisuus hankkia kattavasti ja yksityiskohtaisesti tietoa tutkittavana olevan markkinan tai markkinasegmentin toiminnasta. Tämä tarkoittaa esimerkiksi yksityiskohtaista tietoa markkinoiden koosta ja markkinatoimijoiden käyttäytymisestä (esimerkiksi niiden kustannusrakenteesta, tuotoista ja hinnoittelupolitiikasta).

Vaikka jäsenvaltiot ovat ja tulevat myös tulevaisuudessa olemaan komission ensisijainen tietolähde, niillä ei kuitenkaan aina ole käytössään riittävän yksityiskohtaista tietoa tietyn sisämarkkinaongelman ratkaisemiseksi tai ne eivät jostain syystä voi toimittaa tätä tietoa

komissiolle. Erityisesti koordinoidun ja riittävän yksityiskohtaisen tiedon kerääminen yksinomaan jäsenvaltioilta on haasteellista rajat ylittävissä tapauksissa, joissa identtistä tietoa pitää saada samanaikaisesti useasta jäsenmaasta. Lisäksi jäsenmaiden ylläpitämät tilastot ovat usein liian yleisiä tai niiden aikaviive on komission tutkimusten näkökulmasta liian pitkä.

Komissiolla on käytössään lähes identtinen tietojenkeruutyökalu EU:n valtiontukivalvonnassa.

Ehdotuksen vaikutukset yrityksille:

Komissio arvioi, että se vuosittain neljä pienempää tietopyyntöä, joista kukin kattaisi enintään viisi yritystä sekä yhden laajemman tietopyynnön, jossa tietoja kysyttäisiin enintään 50 yritykseltä tai yritysten yhteenliittymältä.

Asetusehdotuksen kustannusvaikutukset kohdistuisivat ensisijaisesti suuriin yrityksiin, joilla on joillain tietyillä markkinoilla suuri markkinaosuus. Mikro-yritykset ovat asetusehdotuksen soveltamisalan ulkopuolella, ja pk-yrityksiltä tietoja pyydettäisiin vain harvoissa tilanteissa. Komission mukaan tietopyynnöt aiheuttaisivat kokonaisuudessaan (koko EU:n alueella) yrityksille vuosittain noin 0,49 – 1,04 miljoonan euron kulut. Suurille yrityksille yksittäisestä tietopyynnöstä aiheutuvat kulut olisivat noin 1200 – 4400 euroa ja pk –yrityksille 300 – 1000 euroa.

On huomattava, että yrityksiltä ja yritysten yhteenliittymiltä kerättyjä tietoja ei käytetä todisteina näitä yrityksiä vastaan. Sisämarkkinoita koskevissa rikkomusasioissa vastaajana ovat jäsenmaat.

Valtioneuvoston kanta:

Suomi on sisämarkkinoita koskevassa politiikassaan korostanut systemaattisesti tarvetta tehostaa sisämarkkinasääntöjen toimeenpanoa. Suomi pitää näin ollen tärkeänä asetusehdotuksen tavoitetta, jonka mukaan komissio pyrkii löytämään uusia tehokkaita keinoja sisämarkkinoiden tehokkaan toiminnan varmistamiseksi.

Kyse on periaatteellisesta muutoksesta, sillä esimerkiksi rikkomistapauksissa tietojen toimittamisen velvollisuus kohdistuu nykyään vain jäsenvaltioihin. Tämän takia ehdotetun oikeusperustan oikeellisuudesta on saatava kattavampi selvitys. Jäsenmaiden vaatimuksesta neuvoston oikeuspalvelu on luvannut toimittaa kirjallisen lausunnon asetusehdotuksen oikeusperustan oikeellisuudesta. Puheenjohtajamaa Viron ilmoituksen mukaan neuvoston oikeuspalvelun lausunto annetaan syyskuun aikana.

Suomi suhtautuu ehdotukseen varauksellisesti mutta näkee siinä myös myönteisiä elementtejä sisämarkkinalainsäädännön täytäntöönpanon tehostamisen näkökulmasta. Suomi suhtautuu varauksellisesti komission mahdollisuuteen määrätä sanktiota yrityksille.

Neuvostokäsittelyssä tulee kiinnittää huomiota siihen, että ehdotuksen tavoitteet ja ehdotetut keinot ovat tasapainossa keskenään siten, että sekä jäsenvaltioiden että tietopyyntöjen kohteena olevien yritysten ja yritysten yhteenliittymien asema on asianmukaisesti turvattu. Tämä tarkoittaa muun muassa komission velvollisuutta pitää jäsenvaltiot tietoisina tietopyynnöistä ja niihin saaduista vastauksista. Toisaalta on pidettävä huolta tietopyyntöjen kohteena olevien yritysten ja yritysten yhteenliittymien oikeuksista, kuten liikesalaisuuksien ja muuten luottamukselliseksi katsottavan tiedon suojasta. Ehdotukseen sisältyy kohtia, jotka vaativat täsmennyksiä. Yrityksille on myös taattava riittävät oikeussuojakeinot komission pyynnöstä toimitetun tiedon suojaamiseksi.